

September 2011

De invloed van internationale ranglijsten op het beleid van Hoger Onderwijs Instellingen

Auteur: R. Heining

Studentnummer: s0101818

Bachelor eindopdracht

Opleiding: Bestuurskunde

Universiteit Twente

Examinator: L. Cremonini

Samenvatting

Aanleiding

Vanuit de vakgroep CHEPS van de Universiteit Twente lag er een opdracht om de invloed van ranglijsten op het beleid van HEIs te onderzoeken.

Het toenemende belang van ranglijsten was al duidelijk gemaakt in de vele onderzoeken die er al lagen met betrekking tot dit onderwerp. Er was echter nog niet een dergelijk onderzoek verricht onder de HEIs binnen Nederland. Zouden de effecten die zijn waargenomen in buitenlandse HEIs ook van toepassing zijn op Nederlandse HEIs?

Opzet

Het ontwerp van dit onderzoek is dat van een documentatieanalyse gecombineerd met een casestudy. De documentatieanalyse is verricht onder alle universiteiten van Nederland. Dit is gedaan om een volledig beeld te krijgen van hoe de HEIs zelf de invloed van de ranglijsten ervaren en dit naar buiten uiten. Hierbij is een tijdsperiode gekozen van 2002 tot en met 2010, zodat de effecten van de opkomst van ranglijsten goed geanalyseerd konden worden.

De casestudy is verricht bij een tweetal HEIs. Hierbij is geselecteerd op basis van maximale variatie. Dit zijn de Universiteit Leiden en de Universiteit Twente geworden. Binnen deze HEIs zijn er vervolgens per instituut drie academici geïnterviewd, wat een totaal van 6 interviews maakt. Dit om te kijken of de werkelijke ervaringen overeenstemmen met de handelingen zoals deze in de jaarverslagen opgesteld zijn.

Conclusies

De conclusies zijn dat op institutioneel niveau de invloed van de ranglijsten duidelijk merkbaar is. Doelstellingen worden opgesteld naar aanleiding van de positie op de ranglijsten, er zijn bewustmaakacties gestart en de ranglijsten worden actief in promotie gebruikt.

Onder de academici is deze waarneming echter anders. Hier is de overheersende mening dat men niet naar de ranglijsten kijkt. Zij merken er niets van.

Het verschil tussen deze twee lagen ligt waarschijnlijk in de aard van de ranglijsten. Zij zijn voor een organisatie een krachtige marketingtool. Academici als individu zijnde kunnen hier niet zoveel mee. Zij hoeven zichzelf niet te verkopen op deze manier.

HEIs hebben echter weinig keuze, zij zijn min of meer verplicht zich te conformeren aan de ranglijsten. Dit door de druk van de omgeving en de aard van de mens om alles te willen meten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	ii
Voorwoord	iv
1. Inleiding.....	1
2. Probleemstelling	3
2.1 Academic Ranking of World Universities (Shanghai-Ranking).....	3
2.2 Times Higher Education World University Ranking (THE-Ranking)	4
2.3 Hoofd- en deelvragen	5
3. Theoretisch kader	7
3.1 Het onderwijs als productgerichte onderneming.....	7
3.2 Evenwicht binnen de taken van een HEI.....	11
4. Onderzoeksstrategie	12
4.1 Onderzoeksstrategie	12
4.2 Cases	14
5. Bevindingen	16
5.1 Documentatieanalyse	16
5.2 Interviews.....	26
Conclusies	29
Literatuurlijst.....	31
Bijlagen.....	35
Bijlage 1: Vragenlijsten.....	35

Voorwoord

Ter afsluiting van de Bacheloropleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente presenteer ik deze opdracht die ik heb uitgevoerd bij de werkgroep CHEPS aan de universiteit Twente. De reden dat ik voor deze opdracht heb gekozen vindt zijn oorsprong in mijn studiereis naar China. Hier was mij het onderdeel onderwijs in de toebedeeld en dit heeft mij toen al weten te grijpen. Ik begon dan ook gemotiveerd aan deze opdracht ik hoop dat dit terug te lezen is in het eindresultaat. Ik ben CHEPS dankbaar dat ik deze opdracht bij hen uit heb mogen voeren.

Daarnaast wil ik bij deze mijn begeleider Leon Cremonini bedanken voor de ondersteuning gedurende het proces. De gesprekken hebben mij steeds weer op weg geholpen tijdens het schrijven van de opdracht. Ook gaat mijn dank uit naar Marike Faber, mijn tweede begeleider.

Ten slotte wil ik de geïnterviewden bedanken voor hun bereidheid en medewerking. Ik hoop dat jullie je kunnen vinden in hetgeen wat hier geschreven staat.

Rob Heining

1. Inleiding

Binnen de hoger onderwijs sector is er een toename van het belang van ranglijsten waar te nemen. De (potentiële) student eist goed onderwijs en de hoger onderwijs instellingen (Higher education institutions, vanaf nu HEIs genoemd) strijden om studenten.

Globalisering heeft daarnaast een verschuiving naar de relevantie van internationale ranglijsten bij hoger onderwijs instellingen veroorzaakt. Niet alleen wordt er meer gekeken naar nationale ranglijsten, wat in sommigen landen niet eens mogelijk is door het gebrek aan een dergelijke ranglijst, maar juist de internationale ranglijsten voeren de boventoon. Wereldwijd zijn er ongeveer 17,000 HEIs die allemaal strijden om een plaatsje in de top 100. Het zijn echter niet alleen de HEIs die een hogere plaats binnen de lijst proberen te bewerkstelligen, ook de nationale overheden proberen zichzelf te profileren als een kenniseconomie, mede door middel van het realiseren van HEIs die wereldwijd bekend staan als excellent (Hazelkorn, 2007, p. 2-4).

Dat ranglijsten voor universiteiten van belang zijn staat buiten kijf. Het is een manier voor universiteiten om zowel buitenlands wetenschappelijk personeel als buitenlandse studenten aan te trekken, die toch voornamelijk de ranglijsten gebruiken om zich te oriënteren op hun bestemming. Ook bij de samenwerking met het bedrijfsleven spelen de ranglijsten voor universiteiten een belangrijke rol (Van Rooy, 2010). Deze ontwikkeling heeft allerlei gevolgen voor onze, steeds belangrijker wordende, kenniseconomie. Dagelijks worden er nog artikelen gepubliceerd die deze gevolgen in kaart proberen te brengen.

Het doel van dit onderzoek is om te weten te komen of HEIs hun beleid ook daadwerkelijk aanpassen om een hogere positie op de ranglijsten te bemachtigen. Indien blijkt dat er daadwerkelijk beleid wordt aangepast omwille van een hogere plaats op de ranglijsten, dan is het ook interessant om te kijken naar de manier waarop dit dan gebeurt. Welke indicatoren zijn voor de HEIs daadwerkelijk beïnvloedbaar en hoe zou dit tot nieuw beleid leiden?

Daarnaast kan het van belang zijn om de ervaringen, zowel positief als negatief, van het personeel zelf met betrekking tot deze aanpassingen te bekijken. De bovenstaande informatie is vervolgens relevant voor zowel de student als de producent van de ranglijsten. Hoe gaan universiteiten om met de informatie die geschetst is door de ranglijsten en wordt dit ervaren als een positieve ontwikkeling voor de student en de kwaliteit van het onderwijs. Voor de producent van de ranglijst is dit interessant omdat dit aantoont wat voor effect de ranglijsten hebben op de HEIs als organisatie en of dit effect als wenselijk kan worden beschouwd. De reactiviteit van de HEIs kan een aanleiding geven tot het aanpassen van de (indicatoren van) ranglijsten. Voor de student is het van belang om te weten dat er kwalitatief goed en/of beter onderwijs wordt aangeboden, al dan niet door toedoen van de ranglijsten.

Dit verslag zal in hoofdstuk 2 beginnen met het formuleren van de precieze situatie en de probleemstelling. Hoofdstuk 3 zal verder gaan over theorieën die het gedrag kunnen verklaren van de HEIs die ik zal onderzoeken.

In hoofdstuk 4 zal er vervolgens een verdere toelichting worden gegeven over de manier waarop dit onderzoek uitgevoerd zal gaan worden. In het 5^e hoofdstuk zullen aansluitend de resultaten gepresenteerd worden die zijn verkregen uit het verrichte onderzoek. Daarna zullen de getrokken conclusies worden beschreven.

2. Probleemstelling

In dit hoofdstuk zullen allereerst de huidige situatie en de probleemstelling geformuleerd worden. Vervolgens worden aan de hand hiervan de hoofd- en deelvragen opgesteld.

In december 2008 heeft de Europese Commissie opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een Europese ranglijst voor hoger onderwijsinstellingen. Dit in navolging van een conferentie die in november van dat jaar werd gehouden door de Franse EU voorzitter. In die conferentie werd benadrukt hoe de invloed van ranglijsten is toegenomen, voornamelijk als een internationaal geaccepteerd evaluatie-instrument. (van der Wende, 2009) Momenteel wordt deze ranglijst verder ontwikkeld, onder de naam U-Multirank (U-Multirank, z.d.).

Op het gebied van internationale ranglijsten zijn er momenteel echter twee die als meest invloedrijke worden gezien. Dit zijn de *Academic Ranking of World Universities* (ook wel de Shanghai-ranking genoemd en vanaf dit punt zodanig aangeduid) en de *Times Higher Education* (THE). Kenmerkend aan deze twee lijsten is dat er sprake is van een focus op onderzoeksresultaten als indicator. (Universiteit Leiden, z.d.)

2.1 Academic Ranking of World Universities (Shanghai-Ranking)

De Shanghai-ranking werd voor het eerst gepubliceerd in 2003 en was de eerste internationale ranglijst van betekenis. Deze ranglijst wordt geproduceerd door de *Shanghai Jiao Ton University* (waar de naam Shanghai-ranking vandaan komt). De ranglijst kwam op een moment dat China ernaar streefde internationaal een rol te gaan spelen met universiteiten van wereldklasse.¹ Om een universiteit van wereldklasse te realiseren is echter wel een invulling nodig van het begrip 'wereldklasse'. Dit is waar de Shanghai-ranking in beeld kwam volgens Wildavsky. Het bood een zicht op het pad dat nog af te leggen was voordat (Chinese) universiteiten zich konden meten met de wereldtop. Al snel nam ook de rest van de wereld kennis van de ranglijst en is deze tot op de dag van vandaag één van de meest invloedrijke ranglijsten. De reden hiervoor is dat het een transparante, niet ingewikkelde methodologie biedt en relatief goedkoop te onderzoeken is. De reden dat de focus bij deze ranglijst op onderzoeksresultaten ligt is dat deze globaal vergelijkbaar zijn. Onderzoeksresultaten zijn makkelijker te standaardiseren. Dit in tegenstelling tot kwalitatieve informatie, waarbij de nationale (culturele) systemen dit vermoeilijken (Wildavsky, 2010, p. 112-113).

De Shanghai-ranking wordt heden ten dage gebaseerd op viertal hoofdcriteria (ARWU, z.d.).

- 1) Kwaliteit van het onderwijs – Gewonnen Nobelprijzen door en toegekende 'field medals' aan alumni (10%)

¹ Hiertoe werden een aantal projecten opgezet, zoals Project 211 (CERNET, 2001) en Project 985 (China Education Center Ltd., z.d.). Het doel van deze projecten was het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs, om zo een aantal HEIs te creëren die wereldwijd als excellent werden erkend.

- 2) Kwaliteit van de medewerkers
 - a. Huidige werknemers met een gewonnen Nobelprijs/toegekende field medal (20%)
 - b. Aantal hoog geciteerde onderzoekers (20%)
- 3) Onderzoek
 - a. Papers gepubliceerd in Nature and Science (20%)
 - b. Papers geïndexeerd in 'Science Citation Index-expanded en 'Social Science Citation Index' (20%)
- 4) Per Capita prestaties – De bovenstaande 5 criteria gedeeld door het aantal fulltime werknemers (10%)

De Shanghai-ranking krijgt echter ondanks, of juist door, de vele aandacht ook veel kritiek te voortduren. Enkele belangrijke kritiekpunten worden als volgt beschreven in de literatuur (HEFCE, 2008, p. 26-27):

- Indicatoren als behaalde Nobelprijzen rusten teveel op in het verleden behaalde resultaten en zijn wellicht nu niet meer van toepassing. Het probleem is echter dat er weinig academische prijzen zijn die internationaal erkend zijn in de academische wereld.
- De Shanghai-ranking geeft de voorkeur aan Engelstalige, onderzoeksintensieve en grootschalige instituten. Vooral instituten die zijn gevestigd in de VS halen hier hun voordeel uit doordat in de VS men elkaars werk veel citeert. Dit is een logisch gevolg van het feit dat Engels de internationale academische taal is. Instituten die niet of weinig in de Engelse taal publiceren zullen dus ernstig benadeeld worden.
- De Shanghai-ranking standaardiseert de individuele indicatoren niet, maar deel het totaal van alle indicatoren door het aantal academici dat voltijd in dienst is (full-time equivalent; FTE). Dit wordt gezien als appels en peren bij elkaar op proberen te tellen.

2.2 Times Higher Education World University Ranking (THE-Ranking)

Één jaar na het debuut van de ARWU verscheen de tweede internationale ranglijst van belang op het toneel, de *Times Higher Education Supplement* (THES, tegenwoordig THE). De maker van de THES ranglijst, bracht bij de 5e editie van de lijst (in 2008) een artikel uit waarin het belang van de internationale ranglijsten nog eens onderstreept werd. In dit artikel werd ondermeer verklaard dat HEIs uit de UK zich net zo makkelijk laten vergelijken met HEIs uit de US. Dit geldt ook voor HEIs uit andere landen, de grenzen vervagen, helemaal als het om onderzoek gaat. Niet alleen de HEIs zien dit in. Ook de nationale overheden hebben de ambitie om in ieder geval één universiteit te hebben die zich met de elite kan meten² (Wildavsky, 2010, p. 114-115).

² Zoals bijvoorbeeld China dat een aantal hooggeplaatste Universiteiten tracht te creëren (CERNET, 2001), Nederland dat drie universiteiten in de top 50 van de Shanghai-ranking probeert te krijgen voor 2020 (Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel, 2010, p. 78) of Vietnam dat momenteel, met behulp van de World Bank en de Asian Development Bank, 4 universiteiten op te zetten die op internationaal topniveau kunnen mee concurreren. (Nuffic, 2011, p. 4)

Het doel van de THE-ranking is om een “*rounded assessment*”, een complete en gebalanceerde beoordeling, te geven. In tegenstelling tot de Shanghai-ranking is deze ranglijst niet geheel gebaseerd op onderzoeksresultaten, al is dit bij de Shanghai-ranking ook niet in zijn geheel het geval maar zeker in grotere mate. De THE-ranking tracht ook enkele subjectieve waarden mee te nemen, zoals peer surveys (onderzoek onder academici over een specifieke instelling) (Wildavsky, 2010, p. 115).

De THE-ranking wordt tegenwoordig gebaseerd op een vijftal hoofdcriteria, te weten (THE, z.d.):

- 1) Onderwijs – de leeromgeving (30%)
- 2) Onderzoek – kwantiteit, inkomsten uit onderzoek en de reputatie op dit gebied (30%)
- 3) Citaties – invloed van verricht onderzoek (32,5%)
- 4) Inkomsten uit de industrie – innovatie (2,5%)
- 5) Internationale mix – de samenstelling van zowel personeel als studenten (5%)

De benodigde data voor het opstellen van de THE-ranking wordt verkregen uit enquêtes onder wetenschappers (peer surveys) en uit ‘Web of Science’, dit is een database die data verzameld op het gebied van citaties en publicaties. Een andere belangrijke bron van data zijn de HEIs zelf, zij kunnen, mochten zij bereid zijn mee te werken aan het onderzoek, zelf data aanleveren (THE, z.d.).

Ook de (methodologie van de) THE-ranking is echter het onderwerp van vele discussies. Enkele veel voorkomende kritiekpunten binnen de literatuur zijn (HEFCE, 2008, p. 27-28):

- De THE-ranking geeft de voorkeur aan oude, grote universiteiten. 35% Van het totaal wordt berekend op basis van de enquêtes. Hier zullen oude, grote universiteiten meer baat bij hebben door naamsbekendheid. Jonge universiteiten zijn bij dit onderdeel duidelijk benadeeld, zij moeten zichzelf immers nog bewijzen.
- Ook bij de THE-ranking hebben Engelstalige universiteiten een voordeel boven niet-Engelstalige universiteiten. Aangezien het aantal citaties 32,5% van het totaalcijfer beslaat is dit een heikel punt.
- Wederom worden allerlei indicatoren bij elkaar opgeteld die niet vergelijkbaar zijn met elkaar.
- Doordat instellingen zelf de data kunnen aanleveren wordt de kans op fouten en manipulatie vergroot.

2.3 Hoofd- en deelvragen

Zoals duidelijk te zien is, en al eerder vermeld is, is er bij beide ranglijsten een duidelijke focus op onderzoeksresultaten als indicator. Dit brengt ons bij de vraag waar dit onderzoek tracht een antwoord op te vinden.

Is er ook binnen de HEIs een focus op onderzoeksresultaten waar te nemen? Men zou zeggen dat de voornaamste taak van een HEI het aanbieden van kwalitatief goed onderwijs is. HEIs hebben echter drie aanwijsbare hoofdtaken. De aandacht van een HEI dient verdeeld te worden tussen deze hoofdtaken,

zijnde het aanbieden van onderwijs, het leveren van onderzoeksresultaten en kennisvalorisatie (SER, 2011, p. 20). Doordat de focus binnen de ranglijsten op het leveren van onderzoeksresultaten ligt is de verwachting dat de HEIs niet aan alle drie de taken evenveel aandacht zullen schenken, maar dat er meer geconcentreerd wordt op het leveren van onderzoeksresultaten.

Om deze hypothese te testen zijn hoofd- en deelvragen opgesteld. Deze zullen nu eerst geformuleerd worden. Met oog op het bovenstaande is de hoofdvraag van dit onderzoek als volgt opgesteld:

Heeft het toenemende belang van internationale ranglijsten, en daarmee de positie van HEIs op deze lijsten, invloed gehad op het vormen van het huidige beleid van HEIs, op institutioneel niveau, omtrent het leveren van onderzoeksresultaten?

Dit is een beschrijvende vraag. De interesse ligt niet bij het *waarom* HEIs zich al dan niet laten beïnvloeden door de ranglijsten bij het formuleren van hun beleid, maar *of, en zo ja op welke manier*, dit gebeurt. Dit is kenmerkend voor een beschrijvende studie (Babbi, 2004, p. 89). De afhankelijke variabele is in dit geval 'het beleid van HEIs omtrent het leveren van onderzoeksresultaten'. Dit wordt al dan niet beïnvloed door de onafhankelijke variabele, namelijk 'het toenemende belang de positie van een HEI op de ranglijsten'.

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zullen eerst een aantal deelvragen worden beantwoord:

- 1) *Hoe heeft de productie van onderzoeksresultaten zich binnen de cases gevormd sinds de opkomst van de THE-ranking en de Shanghai-ranking?*
- 2) *Wat zijn de huidige taken van het academisch personeel en hoe hebben deze sinds de opkomst van de THE-ranking en de Shanghai-ranking vorm gekregen?*
- 3) *Wordt er vanuit het beleid van het HEI aangestuurd op een hogere productie van publicaties, bijvoorbeeld door het toekennen van meer (financiële) middelen naar personen die veel onderzoeksresultaten leveren?*
- 4) *In hoeverre zijn de uitkomsten van de bovenstaande vragen het resultaat van het toenemende belang van ranglijsten?*

Hierbij zal voornamelijk worden gekeken naar het aantal publicaties en de poging tot het beïnvloeden hiervan door middel van, eventuele, aanpassingen in beleid omtrent het publiceren van onderzoeksresultaten. Er is gekozen voor de indicator publicaties, omdat bij beide ranglijsten de focus ligt op onderzoeksresultaten en de indicator publicaties daar een groot deel van omvat. Ook zal gekeken worden naar het aantal citaties. Deze indicator duidt het belang van de onderzoeksresultaten aan, als het niet van belang zou zijn geweest zou niemand er immers naar gekeken hebben.

De benodigde data zal verkregen worden door middel van het bestuderen van de openbare jaarverslagen en instellingsplannen van de HEIs. Ook zal er voor het beantwoorden van deze vragen informatie worden verkregen uit verscheidene interviews met het academisch personeel. Daarnaast zullen de theorieën, die aan bod komen in het volgende hoofdstuk, worden afgezet tegen de werkelijkheid, om uiteindelijk een beeld te krijgen van de reactiviteit van HEIs op de ranglijsten.

3. Theoretisch kader

Een onderwijsinstelling is net als andere organisaties gericht op haar eigen voortbestaan en perfectionering. Om dit te bereiken zal een onderwijsinstelling een inkomen moeten genereren, zij moet producten kunnen produceren om dit te bewerkstelligen, in het geval van een onderwijsinstelling hebben we het dan over onderwijs, de student en onderzoek als product. Daarnaast moet er gekeken worden naar potentiële afzetmarkten voor deze producten. Een onderwijsinstelling is afhankelijk van haar omgeving, het geheel van input en output. De theorieën in dit onderzoek voor gekozen zijn trachten deze factoren in kaart te brengen om vervolgens te kunnen beschrijven hoe de ranglijsten een uitwerking kunnen hebben op deze omgevingsfactoren.

3.1 Het onderwijs als productgerichte onderneming

Een productgerichte onderneming is een onderneming die niet zozeer meer naar de behoeftes van de consument kijkt, maar naar de vorming van het product. Brouwer geeft in zijn boek (2003, p. 4-8) aan dat dit een verkeerde vorm van functioneren is. Hij noemt ter ondersteuning van dit argument een voorbeeld van een organisatie die het product produceert en vervolgens verscheidene tactieken toe moet passen om haar product aan de man te brengen. Er moet reclame worden gemaakt om mensen aan te trekken en het product moet via promotie evenementen onder potentiële afnemers verspreid worden.

Als organisatie ben je er voor de behoeftes van je klant, door het bevredigen van deze behoeftes bereik je uiteindelijk ook je eigen doelstellingen (voortbestaan van de organisatie en winst maken). Het vervullen van behoeftes van klanten zou op zichzelf al klanten aan moeten trekken, het moet niet opgedwongen worden. Wel is het belangrijk te laten weten dat je er als organisatie bent om deze behoeftes te vervullen, mensen moeten weten waar ze de desbetreffende producten kunnen afnemen. Binnen de hoger onderwijs sector kan men twee elementen uit het bovenstaande halen die van waarde zijn bij het opstellen van beleid.

Als eerste is daar het risico dat de HEIs teveel naar het onderwijs zullen gaan kijken aan de hand van de ranglijsten en daardoor de waarde voor de afnemers van onderzoek en de (potentiële) studenten, uit het oog verliest. Het inrichten van de instelling om hoger te eindigen op ranglijsten wordt in dit geval een doel en is geen middel meer om de doelen van de organisatie te bereiken. Het kan zelfs zo zijn dat een HEI zich niet eens bewust is van een dergelijke invloed van de ranglijsten. Zoals in het vorige hoofdstuk is genoemd is er tevens veel kritiek op de ranglijsten, maar desondanks blijkt uit onderzoek (HEFCE, 2008, p. 14) dat een groot deel van de HEIs gebruik maken van de ranglijsten. Dat zij gebruik maken van de ranglijsten wil echter nog niet zeggen dat de ranglijsten ook daadwerkelijk een uitwerking hebben op het beleid dat binnen die organisaties wordt gevoerd. Dit zal moeten blijken uit dit onderzoek.

Een mogelijkheid is echter dat deze, al dan niet onopgemerkte, invloed van de ranglijsten een onbedoeld effect op het beleid van de organisatie zou kunnen hebben met de bedoeling om een hogere positie op de ranglijsten te verwerven. Het verwerven van een hoge positie op de ranglijsten betekent echter niet perse dat de organisatie als geheel er kwalitatief op vooruit gaat (HEFCE, 2008, p. 5).

Het gebrek aan transparantie en de onenigheid over de door de ranglijsten gemeten indicatoren, en hoe deze het kwaliteitsniveau van HEIs reflecteren, resulteert in de constatering dat een hoge positie op de ranglijsten niet gelijk staat aan de kwaliteit of het presteren van het desbetreffende HEI.

Door de focus van de ranglijsten op onderzoeksresultaten is het niet ondenkbaar dat HEIs hun beleid zullen aanpassen om hier op in te spelen. Een voorbeeld waarbij dit eerder is voorgekomen is dat van de prestatiecontracten bij de politie (Novum, 2006). Ook hier waarschuwen onderzoekers voor een fixatie op cijfers ten koste van de kwaliteit van het eigenlijke werk van de organisatie. Gaat het bij de politie om bijvoorbeeld het sneller uitdelen van boetes, hier kan het gaan om het invoeren van het bindend studieadvies of een harde knip om zo de kwaliteit van studenten te verhogen.

Een voorbeeld uit de praktijk waaruit blijkt dat de focus op cijfers daadwerkelijk bestaat is dat opleidingen voor beeldende en/of uitvoerende kunst in de VS in toenemende mate onderzoeksresultaten verwachten van hun medewerkers. Terwijl dit juist de opleidingen zijn waar de nadruk het meeste lag op het doceren (Mohrman, 2009).

Doordat onderzoek een hogere positie op de ranglijsten kan bewerkstelligen voor HEIs zullen ook opleidingen die zich niet primair bezig houden met onderzoek de neiging krijgen zich toch enigszins hierop te gaan richten (Mohrman, 2009).

Het tweede element dat in de openingsalinea naar voren komt is de noodzaak van reclame. De ranglijsten zijn te gebruiken, al is dat niet de intentie van de ranglijsten, als reclame door HEIs en overheden. Het is een instrument om aan alle stakeholders (denk aan studenten, overheden, buitenlandse studenten, de industrie, de maatschappij) te laten zien dat je er bent. Ook is het een manier om te laten zien waar je staat in de wereld ten opzichte van andere universiteiten.

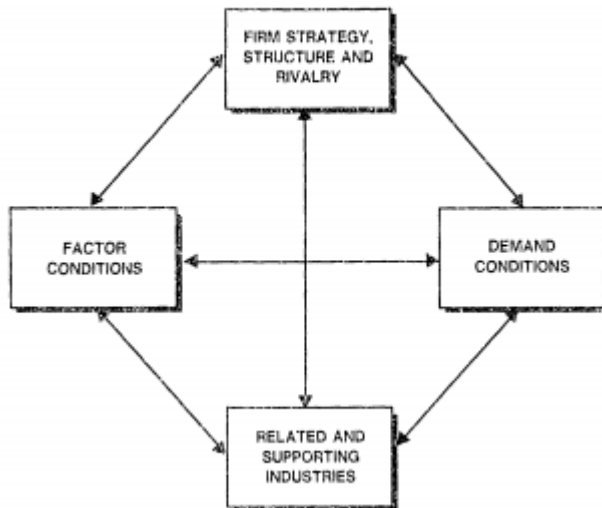
De THE-ranking biedt de optie om niet mee te doen met hun onderzoek, aangezien zij gegevens nodig hebben die de universiteit zelf dient te leveren. Is dit echter een reële optie? Geeft het negeren van een dergelijk onderzoek wellicht de impressie dat men iets verbergt? Het niet voorkomen van een universiteit op de ranglijsten zou daardoor een negatieve uitwerking kunnen hebben op diens eventuele samenwerkingsverbanden. De vraag wat voor een effect het negeren van de ranglijsten heeft is een vraag die in de interviews aan bod zal komen.

Uit het bovenstaande blijkt dat de omgeving, en de actoren daarin, een grote rol spelen bij het maken van handelingskeuzes van organisaties. Om deze omgeving in kaart te brengen en de eventuele invloed van de in kaart gebrachte actoren in te kunnen schatten is er een model nodig dat de externe invloeden op een organisatie beschrijft en op deze manier het gedrag kan verklaren van een HEI.

Michael E. Porter beschrijft in zijn boek *The competitive advantage of nations* (1990) een dergelijk model. Het model van Porter is een methode om competitieve kracht van een sector binnen een natie in kaart te brengen. Het is echter een model dat ook op andere schalen kan worden toegepast.

Het is een model dat beschrijft waarom organisaties kiezen voor bepaalde strategieën. Porter noemt in zijn model vier determinanten die de marktpositie van een organisatie kunnen bevorderen of juist verslechteren. Het zijn de krachten binnen de omgeving die een directe uitwerking hebben op de actoren die zich binnen de omgeving bevinden. Deze actoren proberen vervolgens om te gaan met deze invloeden, of zelfs te gebruiken om competitief voordeel mee te behalen. Om te kunnen reageren op deze factoren hebben de organisaties echter een strategie nodig.

Deze vier factoren brengt hij samen in zijn model, genaamd Porter's Diamond.

Figuur 3.1: Porter's Diamond (Porter, 1991, p.111)

De vraag is vervolgens hoe HEIs reageren op deze externe factoren. Hoe passen zij hun strategie aan op druk van buitenaf?

Bijvoorbeeld als de druk toeneemt om zelf als instituut meer geld binnen te moeten halen om te compenseren voor de dalende eerste geldstroom (geld vanuit de overheid), wat zijn manieren voor een HEI om dit te doen.

Één van de mogelijkheden is het vergroten van de instroom van studenten, omdat dit voor meer collegegelden zorgt. De vraag zal dus moeten worden beïnvloed, welke ook weer op verschillende manieren mogelijk is. Wordt er hierbij vooral gekeken naar de internationale markt of blijft de concentratie op de nationale markt, of wordt bijvoorbeeld het studieaanbod vergroot?

Een andere mogelijkheid is om meer geld vanuit de industrie te krijgen.

De factoren in Porter's Diamond zijn factoren waarbij de ranglijsten als hulpmiddel kunnen dienen om bijvoorbeeld aantrekkelijker te worden voor een partnerschap met stakeholders uit de industrie. De ranglijsten kunnen echter ook de aanleiding zijn voor een organisatie om hier juist extra rekening mee te houden. Indien een organisatie niet goed in de ranglijsten staat, en dit blijkt een negatief effect te hebben op de stakeholders, dan is dit wellicht een reden voor een HEI om haar strategie aan te passen omwille een hogere positie op die ranglijsten.

De Strategie, Structuur en Rivaliteit van Bedrijven

Door de afnemende inkomsten vanuit de eerste geldstroom en de (wellicht daardoor) toenemende concurrentie kunnen HEIs het zich niet veroorloven niet flexibel te zijn met hun beleid. Indien blijkt dat de ranglijsten ook daadwerkelijk invloed hebben op zaken die voor een HEI van belang zijn (studiekeuze, partnerschappen vanuit de industrie), dan zal de structuur van de organisatie hier zich waarschijnlijk op aanpassen omwille een sterkere positie op de markt.

Vraagcondities

De vraag naar het product dat de universiteit produceert, is een element dat erg belangrijk is voor de universiteit. Het slaat op de vraag naar zowel onderwijs als naar onderzoek. Zonder vraag naar deze producten zal de organisatie niet kunnen bestaan.

De instroom van de studenten zorgt voor een deel van de inkomsten en het onderwijzen van studenten is een maatschappelijke plicht van een onderwijsinstelling. Binnen Nederland is er geen tekort aan plekken binnen de HEIs. Dit leidt tot een strijd om studenten, zij kunnen immers kiezen welke onderwijsinstelling zij willen. Dit zorgt voor een druk op de HEIs om beter te zijn dan de concurrentie. Dit is waar de ranglijsten een belangrijke rol kunnen spelen. Indien deze door de studenten worden gebruikt bij hun keuze voor een instelling is dit een krachtig instrument. Vanuit de vraagcondities zou een HEI dus waarschijnlijk inspelen op de ranglijsten. De druk wordt opgevoerd door de strijd met concurrenten.

Op het gebied van onderzoek geldt ook dat onderzoeksresultaten verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de geldinstroom. In hoeverre de vraag vanuit de industrie komt zal moeten blijken. De vraag zal zeer waarschijnlijk meer vanuit de kant van de HEIs komen. Zij hebben de inkomstenbronnen nodig en zullen daarom waarschijnlijk zelf vraag hebben naar onderzoek(spartners). Ook zal er vraag zijn naar studenten (verhoogde instroom). Hier worden vervolgens waarschijnlijk strategieën op aangepast. Een voorbeeld is het geval van de Bestuurskundebussen in Twente, die rijden als gevolg van de vraag vanuit de Universiteit Twente naar (Bestuurskunde)studenten.

Verwante Ondersteunende Industrieën

Dit zijn de industrieën die de input leveren. Voor onderzoek betreft dit vooral derden. De inkomsten uit derden blijven groeien (Universiteit Twente, jaarverslag 2008, p. 123) (Universiteit Leiden, jaarverslag 2009, p. 63). Niet alleen worden de ondersteunende industrieën belangrijker, maar ze vestigen zich ook steeds meer binnen de omgevingen van de Universiteiten. Met de oprichting van onderzoeksinstituten proberen de HEIs de verhandelbare kennis dicht bij huis te houden. De financiële middelen worden voornamelijk grotendeels aangeleverd door de overheid (Universiteit Twente, jaarverslag 2010, p. 110) (Universiteit Leiden, jaarverslag 2010, p. 74).

De studenten worden aangeleverd door hoge scholen, of andere (buitenlandse) HEIs.

Factorencondities

Productiefactoren worden gecreëerd, niet geërfd. Het aanmaken van deze productiefactoren kost echter geld. Dit geld moet verworven worden vanuit de overheid en de industrie. Indien er een afzetmarkt voor de productiefactoren gevonden kan worden zullen ook zij geld binnen halen, waarna er weer meer geïnvesteerd kan worden in deze productiefactoren. In het geval van HEIs komt dit neer op wetenschappers. Zij leveren onderzoek aan derden of halen hun eigen subsidies binnen (Universiteit Leiden, jaarverslag 2009, p. 12). Andere productiefactoren bestaan uit ruimtes om te onderzoeken en onderwijzen, dit wordt gecreëerd door het HEI zelf om de wetenschappers te voorzien van de middelen om het instituut sterker te maken.

Een aparte rol binnen het model van Porter is weggelegd voor de overheid: De overheid is in het geval van hoger onderwijs de grootste bron van inkomsten (Universiteit Leiden, jaarverslag 2009, p. 63). Zij zorgt voor extra motivatie om goed onderzoek uit te voeren in de vorm van de mogelijkheid tot het aanvragen van subsidies hiervoor (en dus extra inkomsten). Binnen het model van Porter krijgt de overheid dan ook de rol van de katalysator, zij moet de bedrijven aansporen zichzelf te (willen) blijven ontwikkelen. Momenteel pusht de overheid, door middel van bezuinigingen, de HEIs om nog efficiënter om te gaan met de financiële middelen en om zelf te zorgen voor meer inkomsten. De overheid is een motivator in dit geval.

De ranglijsten lijken in deze opzet deels een rol te spelen, namelijk dat van hulpmiddel. Indien een HEI denkt dat het verwerven van een hogere plaats op de ranglijsten kan leiden tot het binnenhalen van meer subsidies of partnerschappen, lijkt het een logische stap dat zij haar beleid zal vormen teneinde deze hogere plaats te realiseren. De verwachting is dat de invloed van de ranglijsten op de industrie vooral een rol zal spelen. Voor de universiteit is het slechts een vergelijkingsmiddel. De mogelijke invloed van ranglijsten op derden (de overheid, de student en de industrie) zorgt er echter voor dat de HEIs wellicht geen keuze hebben met betrekking tot het al dan niet rekening houden met deze ranglijsten. Ze zijn net als iedere andere organisatie afhankelijk van de vraag naar het product.

3.2 Evenwicht binnen de taken van een HEI

De taken van een HEI bestaan in eerste instantie uit onderwijzen en onderzoek verrichten. Een derde taak is in opmars. Deze taak houdt in dat er tussen HEIs en externe organisaties in de private, publieke en vrijwilligerssector kennisuitwisseling plaatsvindt. De aanname is hier dat alle organisaties van deze interactie profiteren door kennisuitwisseling (PACEC, 2009, p. 21).

Ook hier komt een eerder genoemd gevaar naar voren. De ranglijsten concentreren zich zeer sterk op onderzoeksresultaten waardoor het makkelijk wordt om de aandacht op de andere twee missies, zijnde onderwijzen en kennisuitwisseling, te verslappen. De vraag, die overigens in dit onderzoek niet zal worden behandeld, is of dit gewenst is. Zouden alle drie de missies even zwaar moeten wegen in de ranglijsten? Hiervoor zouden alle drie de missies internationaal geaccepteerd moeten worden. Onderzoeksresultaten zijn wat dat betreft een ideale (universele) criteria, men moet echter niet vergeten dat dit niet de enige taak is waar HEIs voor bestaan.

De opkomst van ranglijsten veroorzaakt dus een spanning tussen de verschillende prioriteiten van HEIs. Enkele factoren die, indien hier niet goed op gelet wordt, (negatief) beïnvloed kunnen worden door de ranglijsten zijn onder andere de academische standaard, het toegankelijker maken van het onderwijs voor iedereen en zorg dragen voor de eerder genoemde vrijwilligerssector (HEFCE, 2008, p. 6).

4. Onderzoeksstrategie

In dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke wijze de in hoofdstuk 2 geformuleerde vragen getracht te zullen worden beantwoord. Eerst zal de onderzoeksstrategie worden bepaald en vervolgens zal deze worden toegespitst op de vorm die het zal krijgen binnen dit onderzoek.

4.1 Onderzoeksstrategie

Verschuren en Doorewaard (2003, p. 149-153) beschrijven vijf verschillende onderzoeksstrategieën, te weten;

- *Survey*, een breed en empirisch onderzoek met een nadruk op generaliseerbaarheid en kwantitatieve verwerking en analyse van de gegevens.
- *Experiment*, het nagaan van welke effecten verschillende methoden hebben.
- *Casestudy*, een strategie die meer in detail treedt. Deze vorm gaat meer in de diepte om ze te achterhalen wat achterliggende gedachten zijn bij bepaalde processen die zich in de praktijk voltrekken. Dit is veelal een kwalitatieve methode. Hier worden veelal specifieke gevallen gekozen die men dan een tijd volgt. Op locatie worden vervolgens gesprekken gevoerd in combinatie met het bestuderen van documenten. Zodoende wordt er een diepgaand beeld geschetst van de onderzochte processen.
- *Gefundeerde theoriebenadering*, bij deze methode wordt niet zozeer een activiteit in beeld gebracht, maar meer theorievorming. Dit is een puur kwalitatieve benadering waarin geprobeerd wordt te verklaren waarom sommige processen gebeuren. Ook wordt geprobeerd te verklaren welke factoren deze processen bevorderen of in de hand werken. De werkelijkheid wordt hier vergeleken met theoretische uitgangspunten om zo te kijken naar de verschillen en/of overeenkomsten en deze te verklaren.
- *Bureauonderzoek*, deze methode is puur gebaseerd op bestaande literatuur. Standpunten, andere onderzoeken, gegevens van kwantitatieve informatie kunnen met deze methode worden vergeleken

Kijkend naar de hoofd- en deelvragen die opgesteld zijn en de aard van de benodigde informatie om deze te kunnen beantwoorden zal dit onderzoek de vorm aannemen van een casestudy gecombineerd met een bureauonderzoek, een kwalitatief onderzoek.

Een experiment is in dit geval niet van toepassing, omdat er niet naar een bepaalde behandeling zal worden gekeken. Daarnaast is een controleerbare omgeving nodig die in dit geval onrealiseerbaar is. Het is niet realiseerbaar om te zeggen dat het ene HEI wel rekening moet houden met beleid en de ander niet.

Een survey onder een groot aantal docenten zou ook een mogelijkheid zijn, ware het niet dat dit een kwalitatief onderzoek is en op deze manier waarschijnlijk niet aan de informatie te komen is die dit onderzoek voor ogen heeft. Het is een strategie voor de breedte, terwijl dit onderzoek zich juist concentreert op de diepte.

Aan de hand van een aantal, door Verschuren en Doorewaard genoemde, kenmerken van een casestudy zal vervolgens toelicht worden hoe dit onderzoek verder gestructureerd zal worden (Verschuren & Doorewaard, 2003, p. 169-176).

1. *Een klein aantal onderzoekseenheden*

Dit is kenmerkend voor een kwalitatief onderzoek, omdat ook niet de tijd beschikbaar is voor een grootschalig onderzoek is dit echter ook noodzaak. Het aantal onderzoekseenheden zal twee bedragen. Dit betreft twee HEIs, waarbij bij elk instituut drie personen zullen worden geïnterviewd, om zo een eenzijdige blik te voorkomen.

2. *Een arbeidsintensieve benadering*

Dit gebeurt in de vorm van documentanalyse en face-to-face interviews met open vragen. Op deze manier wordt de informatie verkregen die nodig is om de eerder genoemde vragen te beantwoorden en de in de jaarverslagen verkregen informatie te bevestigen.

3. *Strategische steekproeftrekking in plaats van aselechte trekking*

Met slechts een beperkt aantal Nederlandse universiteiten is de kans op een atypische steekproef te groot. Daarom zullen de onderzoekseenheden worden geselecteerd en niet random gekozen om dit te voorkomen. Op welke wijze deze onderzoekseenheden geselecteerd zullen worden zal in de volgende paragraaf worden toegelicht.

4. *De case wordt in zijn natuurlijke omgeving bestudeerd*

Er zal onderzoek op locatie worden verricht. De onderzoeker zal op de HEIs zelf in gesprek gaan met personeel en daar ook eventueel documenten opvragen en/of bestuderen.

5. *Een integraal beeld creëren van het object als geheel*

Hier doelt men op een holistische werkwijze. Dit houdt in dat er gebruik zal worden gemaakt van een open en niet voorgestructureerde manier van dataverzameling, in de vorm van een open interview en het interpreteren van tekstdocumenten. De data die zal worden verkregen uit de interviews zal vervolgens gecodeerd worden, dit is het toekennen van een bepaald label aan de reacties van de respondenten om zo de interviewdata te structureren.

De verwachting is dat de benodigde data te vinden is door jaarverslagen en instellingsplannen te bestuderen. Hoe is het beleid in de jaren na de opkomst van de ranglijsten veranderd en wat is de motivatie daarvoor? Wat zijn de toekomstplannen en welke rol spelen de ranglijsten hierbij? Worden deze expliciet genoemd of zal dit verband moeten worden gehaald uit de interviews? Dit zijn vragen die van belang zijn in dit stadium van het onderzoek. Dit gedeelte van het onderzoek, de documentatieanalyse, zal niet alleen worden verricht op de twee in het voorgaande hoofdstuk genoemde universiteiten maar op alle universiteiten binnen Nederland. Dit om een vollediger beeld te krijgen en te geven over de stand van zaken omtrent de ranglijsten binnen Nederlandse HEIs.

De documentatieanalyse zal verricht worden over de jaarverslagen en instellingsplannen die beschikbaar zijn over de periode van 2002 tot en met 2010. Zoals toegelicht in hoofdstuk twee zijn de internationale ranglijsten in opkomst sinds 2004. Op deze wijze wordt zowel de situatie voor de opkomst van de ranglijsten als de situatie erna op meerdere momenten in de tijd bekeken. Dit ontwerp wordt door Shadish, Cook & Campbell (2002, p. 258-262) beschreven als een 'Longitudinal design'. Dit ontwerp is in dit geval noodzakelijk omdat effecten van een concept als ranglijsten niet direct te zien zijn op tijdrovende zaken als onderzoek verrichten of boeken schrijven. Een onderzoek over een langere tijdsperiode is in dit geval nodig.

Ook zal data voor het beantwoorden van de vragen worden verkregen vanuit de verscheidene face-to-face interviews met academisch personeel. Dit is een manier van het verzamelen van kwalitatieve data. De interviews zullen vervolgens gecodeerd worden. Het categoriseren, door middel van labels, van de statements die in de interviews zijn gegeven (Babbi, 2004, p. 367-377). Zoals gezegd zullen de interviews enkel bij de twee geselecteerde cases uit worden gevoerd in verband met de schaal van dit onderzoek.

4.2 Cases

Binnen dit onderzoek zal een tweetal universiteiten worden onderzocht. Binnen elk van deze twee cases zullen er met een drietal personen interviews plaatsvinden. Hierbij zal de universiteit de onderzoekseenheid zijn. Dit heeft een aantal redenen. Als eerste omdat er met dit onderzoek wordt gekeken naar of, en zo ja hoe, de universiteit als organisatie haar beleid aanpast als reactie op de ranglijsten. Het beleid wordt op institutioneel niveau bepaald en daarom zal het instituut zelf ook de onderzoekseenheid zijn. De tweede reden is dat de instituties zelf over het algemeen ook onderwerp zijn van de ranglijsten. Er bestaan ook ranglijsten die ordenen op basis van disciplines. Een voorbeeld hiervan is de University Guide van The Guardian (The Guardian, z.d.). Het zijn echter de universiteiten die worden afgerekend op een bepaalde rang binnen de ranglijsten, ook de ranglijsten die zich concentreren op disciplinaire velden.

Het zijn de universiteiten die de mogelijkheid hebben om middels beleid te reageren op de ranglijsten. Voor bijvoorbeeld een vakgroep of faculteit wordt dit lastig, omdat zij doelstellingen en financiële middelen vanuit een hogere laag binnen de organisatie ontvangen. De universiteit als organisatie heeft echter de mogelijkheid om haar eigen doelstellingen te stellen en heeft zodoende de mogelijkheid deze aan te passen aan eventuele veranderingen in de markt.

Er zal nu worden aangegeven welke personen er geïnterviewd zullen worden. Bij beide cases zal dit zoals gezegd drie personen betreffen. De verdeling hiervan is als volgt opgesteld:

- De persoon binnen het HEI die het meest op de hoogte is van het beleid ten aanzien van ranglijsten (ranking officer).
- Één academicus die zowel onderzoek verricht als doceert en werkzaam is bij een faculteit voor zachte wetenschappen.

- Één academicus die zowel onderzoek verricht als doceert en werkzaam is bij een faculteit voor harde wetenschappen.

Deze variëteit is noodzakelijk om tot een goed beeld te komen van de beleidsgevolgen. Van werknemers bij zachte wetenschappen worden wellicht andere dingen verwacht, voor wat betreft onderzoeksresultaten neerzetten, dan bij werknemers bij harde wetenschappen. Bij zachte wetenschappen zijn de processen omtrent wetenschappelijke publicaties minder gestandaardiseerd dan bij de harde wetenschappen. Bij zachte wetenschappen is het normaler dat men lang over een onderwerp nadenkt en uiteindelijk in een boek verwerkt of in een lang artikel, in tegenstelling tot de korte artikelen over de wetenschappelijke bevindingen bij de harde wetenschappen. Dit terwijl deze korte wetenschappelijke artikelen sneller geplaatst worden dan een review van een boek, al wordt een boek weer meer geciteerd (Canto-Sperber, 2009). Voor wat betreft het beïnvloeden van de ranglijsten zijn de meer gepubliceerde artikelen bij de harde wetenschappen waarschijnlijk van groter belang dan de geciteerde boeken bij de zachte wetenschappen. Boeken worden immers met veel minder grote regelmaat gepubliceerd, waardoor het aantal publicaties/citaties effectief lager uitvalt. HEIs met enkel harde wetenschappen zullen daardoor waarschijnlijk ook hoger in de ranglijsten staan. Het effect hiervan werd goed weergegeven door een rector tegenover Hazelkorn: “The easiest way to boost rankings [in the Shanghai-ranking] is to kill the humanities” (Wildavsky, 2010, p. 114). Nou zal een HEI dit niet snel doen, waardoor de interessante vervolgvraag is hoe zij met dit fenomeen rekening houdt. Dit is ook de reden dat in dit onderzoek een onderscheid tussen deze twee vakgebieden wordt gemaakt. Dit is noodzakelijk als we kijken naar het aantal publicaties en citaties.

Tenslotte zal de ranking officer een goed overzicht hebben hoe zijn/haar organisatie van bovenaf omgaat met het sturen aan de hand van ranglijsten zonder dat hij/zij zelf subject is van deze sturing.

Voor de selectie van de cases wordt er gebruik gemaakt van een methode waarbij er wordt gezorgd voor een maximale variatie. “Deze strategie is zinvol indien u wilt nagaan welke factoren de afhankelijke variabele beïnvloeden” (Verschuren & Doorewaard, 2003, p. 171). In het geval van dit onderzoek dus het beleid omtrent onderzoeksresultaten.

De twee universiteiten waarbinnen dit onderzoek verricht zal gaan worden zijn Universiteit Twente en Universiteit Leiden. Dit onderzoek beperkt zich tot twee universiteiten in verband met de beschikbare tijd en de beoogde diepgang. Binnen de twee, in hoofdstuk 2 genoemde, ranglijsten staat Universiteit Twente, op moment van schrijven, op plaats 185 van de THE-ranking en op plaats 301-400 van de Shanghai-ranking. Universiteit Leiden staat momenteel op plaats 124 van de THE-ranking en op plaats 70 van de Shanghai-ranking (ARWU, z.d.) (THE, z.d.). Kijkend naar de HEIs binnen Nederland maakt dit Universiteit Twente de laagst geplaatste Technische HEIs binnen de ranglijsten en Leiden de hoogst geplaatste niet-technische HEI. Met het oog op de maximale variatie strategie is er daarom voor deze twee universiteiten gekozen.

5. Bevindingen

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het onderzoek worden besproken. Deze resultaten zijn tot stand gekomen door eerst binnen de jaarverslagen van de afgelopen jaren en de instellingsplannen voor de komende jaren te zoeken naar veranderingen in het beleid die, zowel direct als indirect, de productie van onderzoeksresultaten trachten te beïnvloeden. Vervolgens heb ik door middel van face-to-face interviews getracht te achterhalen in hoeverre deze veranderingen binnen het beleid zijn te linken aan het idee dat men hoger op de ranglijsten zou moeten eindigen. Ook is er tijdens deze interviews een poging gedaan tot het achterhalen van beleidsprocessen die niet te vinden waren in de bestaande literatuur. Tevens is er voor deze processen vervolgens weer gekeken in hoeverre deze zijn toe te kennen aan de wens hoger op de ranglijsten te staan.

5.1 Documentatieanalyse

Allereerst zullen de bevindingen omtrent de documentatieanalyse uiteengezet worden. In dit onderdeel van het onderzoek zijn alle, vanaf 2004, beschikbare jaarverslagen bekeken van alle universiteiten in Nederland. Hierbij is er gekeken naar de manier waarop ranglijsten, al dan niet, genoemd werden en hoe vaak. Ook is er gezocht naar gevallen waar de ranglijsten expliciet genoemd werden als aanleiding voor bepaalde beleidsbeslissingen. Ten slotte is er in de jaarverslagen gekeken naar de ontwikkeling van de publicaties en opmerkelijke ontwikkelingen hierbinnen getracht te verklaren.

Op basis van het aantal publicaties en fte's³ is echter geen gefundeerd oordeel te geven wanneer men HEIs met elkaar gaat vergelijken. Tijdens het bestuderen van de jaarverslagen is gebleken dat elke universiteit op een andere manier de cijfers verwerkt. Zo neemt de Radboud Universiteit Nijmegen haar medisch centrum mee in de omvang van het personeelsbestand daar waar een Erasmus universiteit Rotterdam deze buiten beschouwing laat (EUR, 2004, p. 33). Daarnaast brengen sommige HEIs duidelijk een scheiding aan tussen tijdelijk en vast personeel, academisch personeel en niet academisch personeel en het al dan niet includeren van promovendi waar andere HEIs dit niet doen.

Wat wel is af te leiden uit de verhouding tussen het aantal publicaties en het aantal fte's is of deze verdeling niet krom loopt. Hiermee wordt bedoeld of het aantal publicaties in ongeveer dezelfde mate toe- of afnemen als het aantal fte's, ergo is de stijging of daling van het aantal publicaties niet slechts een gevolg van eenzelfde ontwikkeling binnen het aantal fte's?

³ Fulltime-equivalent. Dit is een rekeneenheid om een dienstverband in uit te drukken. 1 Fte staat voor een voltijd werknemer. In het geval van dit onderzoek rekenen we enkel met fte's van wetenschappelijk personeel, omdat deze verantwoordelijk zijn voor de publicatie aantallen.

Tabel 1: Universiteit van Amsterdam in cijfers (UvA, jaarverslagen 2006, 2007, 2008, 2009, 2010)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	6460	3827	-	-
2003	6531	3868	-	-
2004	7164	3826	-	-
2005	7250	3644	-	-
2006	7267	3726	8	0
2007	7518	3881	5	0
2008	7553	3967	0	0
2009	7855	4026	2	1
2010	8234	4111	3	2

De ranglijsten worden, met uitzondering van 2008, in elk van de bestudeerde jaarverslagen van de Universiteit van Amsterdam (UvA) genoemd. In 2007 wordt er gezegd dat de UvA de enige Nederlandse universiteit in de top 50 is, waarbij vooral Geestes en maatschappij- en gedragswetenschappen het goed doen. Dit zijn ook de vakgebieden die op het gebied van publicaties het hoogste scoren en het meeste verschillen met de voorgaande jaren (UvA, jaarverslag 2007, p. 28). Dat deze groei door de ranglijsten wordt veroorzaakt is onwaarschijnlijk. Juist bij deze vakgebieden valt er niet snel te anticiperen op dergelijke externe factoren daar waar hier voornamelijk boeken worden geschreven.

In het jaarverslag van 2008 blijven de ranglijsten achterwege. In dat jaar is de UvA ook vijf plaatsen gezakt in de THE-ranking en staat niet meer in de top 50. De groei in publicatieaantallen houdt aan. De groei wordt in zowel 2008 als 2009 veroorzaakt door Geesteswetenschappen en Geneeskunde. De overige vakgebieden nemen in publicatieaantallen af. Er blijft echter sprake van een groei in publicatieaantallen.

In het jaar 2009 dringt de UvA weer de top 50 binnen en de ranglijsten worden weer genoemd in het jaarverslag. Ook de Shanghai-ranking wordt dat jaar voor het eerst genoemd.

In het jaarverslag van 2010 wordt er echter voor het eerst kritiek uitgesproken jegens de ranglijsten. De methodologie, nauwkeurigheid en de betekenis van de ranglijsten worden in twijfel getrokken. Desalniettemin wordt onderstreept dat de belangstelling voor de ranglijsten sterk is toegenomen door internationalisering. De toename in publicaties wordt ditmaal veroorzaakt door een lichte stijging in meerdere vakgebieden (UvA, jaarverslag 2010, p. 18).

Tabel 2: Technische Universiteit Delft in cijfers (TU Delft, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	5267	3880	-	-
2003	5072	3818	-	-
2004	5574	3756	0	0
2005	6449	3716	2	0
2006	6688	3378	3	2
2007	6653	3508	2	2
2008	6946	3581	4	2
2009	6934	3598	4	2
2010	-	3491	-	-

In 2005 worden voor het eerst door de Technische Universiteit Delft de ranglijsten aangehaald. De THE-ranking wordt genoemd om de uitbreiding van de IDEA League kracht bij te staan. *“volgens het laatste rankingoverzicht van THES behoren de 5 partners tot de zeven beste technisch wetenschappelijke instellingen in Europa”* (TU Delft, jaarverslag 2005, p. 23). Met plaats 53 op de THE-ranking stelt TU Delft dat het de hoogste positie heeft van alle Nederlandse universiteiten.

In de introductie van het jaarverslag van 2006 wordt de toenemende betekenis van internationale ranglijsten aangehaald. De ranglijsten worden genoemd als een indicator voor zichtbaarheid en reputatie. Onder het kopje ‘Impact onderzoek’ (TU Delft, jaarverslag 2006, p. 26) wordt de positie van TU Delft op beide ranglijsten gemeld, THE plaats 13 en Shanghai plaats 56, wanneer men kijkt naar de afzonderlijke Technology en Science rankings. Ook de TU Delft is echter niet geheel positief over de ranglijsten. *“Ongeacht de kwaliteit van de methodologische opzet en gebruikte informatie”* (TU Delft, jaarverslag 2006, p. 26) erkent TU Delft het belang van de ranglijsten als beeld- en reputatievormer. TU Delft ziet echter de partnerships met gerenommeerde internationale universiteiten als een belangrijkere indicator van de internationale positie. Voor het eerst worden in een bijlage tabellen bijgehouden met posities op internationale ranglijsten. Enkel de THE- en Shanghai-ranking worden hier genoemd, wat het gewicht van deze specifieke ranglijsten onderstreept. Ook in de jaarverslagen van de jaren na 2006 wordt het belang van en de kritiek op (deze) ranglijsten benadrukt.

In het jaarverslag van 2007 wordt het dalen van het aantal vakpublicaties besproken. Als mogelijke oorzaken hiervoor worden genoemd: Verminderde financiële incentives binnen het allocatiemodel en de toenemende druk op wetenschappelijke publicaties als gevolg van het gebruik van indicatoren als citaties in talloze rankings, onderzoeksbeoordelingen en onderzoeksaanvragen (TU Delft, jaarverslag 2007, p. 32). Ook meldt TU Delft hier dat de ranglijsten wel inzicht geven in internationale zichtbaarheid en reputatie en dat TU Delft waar mogelijk gebruik zal maken van de ranglijsten binnen haar werving- en internationaliseringbeleid.

In 2008 neemt de TU Delft de positie op internationale ranglijsten op in haar streefwaarden. Op dit punt zou vooruitgang zijn geboekt, op welke manier wordt niet beschreven (TU Delft, jaarverslag 2008, p. 101).

In het daarop volgende jaar zegt TU Delft de mogelijkheden te onderzoeken voor aansluiting bij internationale kwaliteitszorg, accreditatie en onderwijsrankings (TU Delft, jaarverslag 2009, p. 24).

Tabel 3: Technische Universiteit Eindhoven in cijfers (TU/e, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	1822	1622	-	-
2003	2247	1635	-	-
2004	2565	1623	0	0
2005	2692	1732	0	0
2006	2816	1696	0	0
2007	2935	1776	0	0
2008	3069	1825	0	0
2009	3125	1906	0	0
2010	-	-	-	-

Pas in 2008 worden de internationale ranglijsten voor het eerst aangekaart door de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e). TU/e wil haar internationale concurrentiepositie verbeteren. Hiertoe wil zij naast kwaliteitsversterking ook groei realiseren, want *“de positie in internationale ranglijsten wordt immers niet alleen bepaald door kwaliteit maar ook door omvang”* (TU/e, jaarverslag 2008, p. 19). TU/e ziet de positie op de internationale ranglijsten dus als een middel om haar internationale concurrentiepositie te verbeteren.

Tabel 4: Rijksuniversiteit Groningen in cijfers (RUG, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	4419	2247	-	-
2003	4478	2293	-	-
2004	4503	2283	6	4
2005	4615	2200	1	1
2006	4467	2359	3	2
2007	4992	2353	3	2
2008	5332	2417	3	2
2009	4242	2558	4	3
2010	-	-	-	-

De Rijksuniversiteit Groningen bespreekt in al haar, in dit onderzoek bestudeerde, jaarverslagen de ranglijsten uitvoerig. Al in 2004 stelt de RUG in het jaarverslag dat er steeds meer belang gehecht lijkt te worden aan zowel de THE- als de Shanghai-ranking. Ze worden uitvoerig (met een negatieve toon

omtrent de methodologie) besproken, omdat de RUG vindt dat ze niet genegeerd kunnen worden (RUG, jaarverslag 2004, p. 75).

Dit neemt echter niet weg dat de RUG in het jaar daarna de ranglijsten gebruikt om aan te tonen dat het onderzoek van de RUG wereldwijd op een goede positie staat. Wel verwijzen ze naar de uitvoerige behandeling in het jaarverslag van 2004.

De belangstelling voor de ranglijsten wordt in het jaarverslag van 2006 door de Rug verklaard door de toenemende internationalisering. Dit leidt tot toenemende concurrentie tussen universiteiten om buitenlandse topstudenten en –staf. Internationale profilering is hierbij essentieel (RUG, jaarverslag 2006, p. 65-66).

De raad van toezicht opent in het jaarverslag van 2007 met een bericht waarin zij onder andere vertelt dat ze kennis heeft genomen van de internationale ranglijsten en het belang van de positionering op deze lijsten (RUG, jaarverslag 2007, p. 9).

Tenslotte noemt de RUG in het jaarverslag van 2009 de THE-ranking de gezaghebbende ranglijst (RUG, jaarverslag 2009, p. 7).

Tabel 5: Universiteit Leiden in cijfers (Universiteit Leiden, jaarverslagen 2007, 2008, 2009, 2010)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	-	-	-
2003	4735	3052	-	-
2004	4167	3123	-	-
2005	4337	3129	-	-
2006	4167	3202	-	-
2007	4785	3222	0	0
2008	4954	3184	0	0
2009	4897	3185	0	0
2010	5111	3153	1	0

In de jaarverslagen van 2007 tot en met 2010 wordt er door de Universiteit Leiden niet ingegaan op de ranglijsten. Wel wordt er in het jaarverslag van 2009 een symposium vermeld dat georganiseerd was waar onder andere werd ingegaan op de methodologie en de impact van ranglijsten op hoger onderwijsinstellingen en studenten (Universiteit Leiden, jaarverslag 2009, p. 37).

Leiden noemt in haar jaarverslag van 2010 enkel dat zij de eerste plaats heeft in de wereldwijde (THE) ranglijst met betrekking tot innovatieactiviteit vanuit een universiteit (Universiteit Leiden, jaarverslag 2010, p.45).

Tabel 6: Universiteit Maastricht in cijfers (UM, jaarverslagen 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	-	-	-
2003	4450	-	-	-
2004	4132	2599	-	-
2005	4241	2674	0	0
2006	4783	2723	0	0
2007	4686	2836	1	0
2008	4258	2955	2	0
2009	4228	3200	1	0
2010	-	-	-	-

Universiteit Maastricht (UM) noemt in haar jaarverslag van 2005 de ranglijsten niet expliciet. 'Hoge noteringen in internationale ranglijsten' wordt enkel genoemd om te ondersteunen dat de UM tot de top behoort in Nederland (UM, jaarverslag 2005, p. 7).

Op het gebied van internationale samenwerkingsverbanden meldt de UM dat zij met meerdere universiteiten samen komt om onder andere het gezamenlijke optrekken in internationale benchmarks en ranglijsten te bespreken (UM, jaarverslag 2006, p. 34).

Op basis van een analyse van de rankings stelt de UM in haar jaarverslag van 2007 een aantal verbeterpunten en verbeteracties op voor haar opleidingen. (UM, jaarverslag 2007, p. 4) Al spelen de internationale ranglijsten hier geen rol, deze actie toont aan dat er wel degelijk rekening worden gehouden met dergelijke benchmarks.

De UM noemt als doel het doorbreken van de universiteit in de top 5 binnen Europa op het gebied van onderzoek. Hiertoe noemt de UM haar positie op de THE-ranking (een stijging van plaats 172 in 2006 naar 111 in 2007) (UM, jaarverslag 2007, p. 17). In de jaarverslagen na die van 2007 wordt geen nieuwe informatie omtrent ranglijsten gegeven.

Tabel 7: Radboud Universiteit Nijmegen in cijfers (Radboud, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	4011	4250	-	-
2003	4242	4342	-	-
2004	4710	4334	0	0
2005	4967	4336	0	0
2006	5049	4309	0	0
2007	5288	4283	0	0
2008	5349	4358	0	0
2009	5467	4413	0	0
2010	5611	4574	1	1

De Internationale ranglijsten worden in de jaarverslagen 2004 tot en met 2007 niet aangehaald door de Radboud Universiteit Nijmegen.

In het jaarverslag van 2008 zegt Nijmegen dat haar prestaties nog onvoldoende tot uitdrukking komen in de internationale ranglijsten. Ze zegt hier dat de feitelijke prestaties beter zijn dan hoe de ranglijsten deze afspiegelen. Een argument voor deze uitspraak wordt echter niet gegeven. Waarschijnlijk doelt Nijmegen op de onkunde van ranglijsten om werkelijke situaties weer te geven (Radboud Universiteit Nijmegen, jaarverslag 2009, p. 10).

Terugkomend op de uitlating die is gedaan in het jaarverslag van 2008 zegt Nijmegen in het jaarverslag van 2009 dat het een kwestie van tijd is voordat de vooruitgang, in met name het aantal publicaties, terug te zien is in de internationale ranglijsten. Nijmegen geeft aan dat sinds 2004 het aantal publicaties in de nature & science bladen zelfs zijn verdrievoudigd en dat dit een positief effect op hun positie op de ranglijsten zou moeten hebben (Radboud Universiteit Nijmegen, jaarverslag 2009, p.3). Nogmaals wordt er gesproken over het feit dat Universiteit Nijmegen niet op de positie staat waar zij, volgens haarzelf, verdient te staan. Ditmaal geeft Nijmegen echter ook een oorzaak hiervoor. De lagere positie is te wijden aan *“onnauwkeurige ondertekening van artikelen door onderzoekers. Het college van bestuur is daarom in 2009 een bewustwordingsactie gestart om onderzoekers ervan te overtuigen in alle wetenschappelijke artikelen de juiste naam van de universiteit te vermelden”* (Radboud Universiteit Nijmegen, jaarverslag 2009, p. 11). Met deze maatregel hoopt het CvB de positie op de ranglijst positief te beïnvloeden en terecht te komen op de positie die zij naar eigen zeggen verdient. Deze actie is gestart op basis van een analyse die is uitgevoerd naar aanleiding van de *“te lage positie van de Radboud Universiteit in diverse rankings”* (Radboud Universiteit Nijmegen, jaarverslag 2009, p. 22). De onvrede werd nogmaals uitgesproken in het jaarverslag van 2010, verdere informatie omtrent ranglijsten werd daarin verder niet gegeven.

Tabel 8: Erasmus Universiteit Rotterdam in cijfers (EUR, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	-	-	-
2003	-	1759	-	-
2004	-	1715	0	0
2005	-	1688	1	0
2006	-	1733	0	0
2007	-	1578	0	0
2008	-	1602	0	0
2009	-	1836	3	0
2010	-	-	-	-

De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) zegt in het jaarverslag van 2004 dat de keuze van studenten voor Rotterdam *“deels te danken is aan de rankings en aan de goede naam die de EUR internationaal heeft”* (EUR, jaarverslag 2004, p. 19). Hiermee het belang van de ranglijsten erkennend. De EUR zegt in het volgende jaarverslag trots te zijn op haar internationale topnotering. Zij staat op plaats 57 in de THE-

ranking en op afzonderlijke gebieden soms zelfs nog hoger. De rector Magnificus ziet dit als een gevolg van goed onderzoeksbeleid en wil dit sterk uitbreiden om de EUR nog beter op de kaart te zetten (EUR, jaarverslag 2005, p. 15).

De ranglijsten zijn in 2007 een gespreksonderwerp geweest in de reguliere vergaderingen tussen de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. Een teken dat de hogere lagen van de universiteit zich bewust zijn van het belang van de ranglijsten.

De EUR benadrukt dit in het jaarverslag van 2008 door te zeggen dat de internationale ranglijsten van belang zijn bij de instellingskeuze voor de internationale student en dat dit nog *“nadrukkelijk onderwerp van aandacht”* vormt (EUR, jaarverslag 2008, p. 29). Ook wordt er in dit jaarverslag aangegeven dat er convenanten zijn afgesloten met de verschillende faculteiten over rendementsverhogingen en over handhaving en verbetering van de positie op internationale toplijsten (EUR, jaarverslag 2008, p. 7).

Dit vertaalt zich naar concrete doelstellingen, die worden genoemd in het jaarverslag van 2009. *“Het behalen van een hogere ranking van alle opleidingen in verschillende rankinglijsten”* (EUR, jaarverslag 2009, p. 7) wordt expliciet als doel genoemd. Hierbij wordt ook vermeld dat de THE-ranking door de EUR als één van de belangrijkste wordt gezien.

Tabel 9: Universiteit van Tilburg in cijfers (UvT, jaarverslagen 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	1688	1232	-	-
2003	1733	1299	-	-
2004	1755	1316	-	-
2005	1614	1268	0	0
2006	1599	1362	0	0
2007	1798	1436	0	0
2008	1940	1579	0	0
2009	1851	1691	0	0
2010	-	-	-	-

De jaarverslagen van de Universiteit van Tilburg (UvT) spreken elkaar tegen. In het jaarverslag van 2007 wordt het aantal wetenschappelijke publicaties op 1499 gezet. In het jaarverslag van 2009 zegt men echter in 2007 1798 wetenschappelijke publicaties te hebben gepubliceerd. Wellicht dat dit komt door een nieuwe rekenmethode, het al dan niet meerekenen van een bepaald type onderzoeksoutput, zoals gerefereerde artikelen. Dit slechts een aanname, nergens wordt officieel vermeld hoe deze discrepantie is ontstaan.

In het jaarverslag van 2005 noemt de UvT enkele internationale ranglijsten genoemd (Top international law schools, Financial times Executive MBA rankings, ranking van het Amerikaanse Social Science Research Network, Tilburg University ranking). De UvT probeert vakgebied specifieke ranglijsten te belichten in haar jaarverslag en zegt ook op zoek te zijn naar universiteitsbrede ranglijsten die passen

bij het profiel van de UvT (UvT, 2006 p. 19). In de overige jaarverslagen worden er geen nieuwe standpunten of informatie gegeven omtrent de internationale ranglijsten.

Tabel 10: Universiteit Twente in cijfers (UT, jaarverslagen 2006, 2007, 2008, 2009, 2010)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	2589	-	-	-
2005	-	1412	-	-
2006	-	1369	0	0
2007	2843	1382	1	1
2008	3009	1597	1	1
2009	2865	1743	1	1
2010	2800	1837	1	1

De Universiteit Twente (UT) noemt voor de eerste maal in het jaarverslag van 2007 zowel de THE- als de Shanghai-ranking. Er wordt benadrukt dat deze ranglijsten zich vooral baseren op onderzoeksgegevens en de posities op beide lijsten worden gegeven. Dit zijn twee elementen die vanaf dit jaar terugkeren in de jaarverslagen.

In 2010 wordt er naast de algemene positie op de Shanghai-ranking nu ook de positie op de sublijst voor engineering, technology en computer sciences vermeld. Een reden dat juist deze sublijst wordt genoemd kan zijn dat de UT zich als een dergelijke instelling profileert. Wellicht dat de hogere positie op deze sublijst ten opzichte van de algemene positie ook een rol speelt, de specifieke reden wordt echter niet genoemd.

Tabel 11: Universiteit Utrecht in cijfers (Universiteit Utrecht, jaarverslagen 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	7010	2949	-	-
2005	7275	2876	-	-
2006	7368	2926	-	-
2007	7064	3003	-	-
2008	7163	3044	0	2
2009	7458	3071	0	1
2010	7610	3066	0	1

In het jaarverslag van 2008 benadrukt Utrecht haar reputatie als vooraanstaande researchuniversiteit. Deze opmerking ondersteunt zij door te verklaren dat volgens *“internationaal geaccepteerde rankings de universiteit behoort tot de beste universiteiten in Europa”* (Universiteit Utrecht, jaarverslag 2008, p. 12). Waarop zij vervolgens de positie op de Shanghai-ranking geeft (47). Dit maakt de Universiteit Utrecht de eerst geplaatste Nederlandse universiteit op de lijst.

Bij het kiezen van internationale partners let Universiteit Utrecht onder ander op of het kwalitatief hoogstaande onderzoeksuniversiteiten betreft, *“wat onder meer blijkt uit internationale rankings”*. (Universiteit Utrecht, jaarverslag 2009, p 51).

Tabel 12: Wageningen Universiteit & Researchcentrum in cijfers (Wageningen UR, jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009)

Jaar	Wetenschappelijke publicaties	Fte's	Aantal keer THE-ranking	Aantal keer Shanghai-Ranking
2002	-	2329	-	-
2003	-	2381	-	-
2004	-	2356	0	0
2005	-	2286	0	0
2006	3408	2210	0	0
2007	3511	2239	0	0
2008	3627	2335	0	0
2009	3568	2475	0	0
2010	-	-	-	-

De ranglijsten komen pas in het jaarverslag van 2009 aan bod bij de Wageningen Universiteit & Researchcentrum (Wageningen UR). Op het gebied van internationalisering stelt Wageningen UR als doel dat zij *“belangrijke strategische partners aan zich wil binden voor samenwerking in onderwijs en onderzoek”*, dit houdt in dat het *“gerenommeerde instellingen, met hoge scores in internationale rankings”* zijn (Wageningen UR, jaarverslag 2009. p. 15).

Wanneer men kijkt naar de gegevens die zijn gevonden in de jaarverslagen dan is duidelijk te zien dat de invloed en het belang van de internationale ranglijsten erkend wordt.

Internationale studenten kiezen aan de hand van deze ranglijsten en ook de universiteiten zelf kiezen op basis van de ranglijsten haar partners. *“Een Ranking is een middel voor de universiteit om haar positie te bepalen ten opzichte van haarzusterinstellingen”* (EUR, jaarverslag 2009, p. 7). Dit aspect van ranglijsten is voor zowel de universiteit, de student, geldschieters als de partners van belang. Het is een manier voor HEIs om zich te laten zien aan hun omgeving (zoals ook beschreven is in het model van Porter in hoofdstuk 3).

De invloed van de ranglijsten op het beleid komt in enkele aspecten naar voren in de jaarverslagen. Allereerst is daar de invloed op de doelstellingen van de universiteiten. In sommige gevallen is er sprake van een directe vertaling naar beleidsdoeleinden, het handhaven of verbeteren van de positie op de internationale ranglijsten als expliciet doel (EUR, jaarverslag 2008, p. 7) (UM, jaarverslag 2007, p. 20). In

andere gevallen vertaalt dit zich in indirecte beleidsmaatregelen, zoals een bewustwordingsactie om onnauwkeurige ondertekening van artikelen te voorkomen (Radboud Universiteit Nijmegen, jaarverslag 2009, p.22).

Voor wat betreft de ontwikkelingen op het gebied van publicatieaantallen is de invloed van ranglijsten minder goed waar te nemen. Alwaar de cijfers bekend zijn is er geen fluctuatie in de groei waar te nemen die toe te kennen valt aan de opkomst van de ranglijsten. Het aantal publicaties groeit over het algemeen bij elk bestudeerd instituut, dit gebeurt echter in navolging van de groei in het aantal fte's. Ook in de jaarverslagen wordt er geen link gelegd tussen de opkomst van ranglijsten en de groei in publicatieaantallen.

5.2 Interviews

In deze paragraaf zullen de hoofdzaken uiteen gezet worden die in de interviews naar voren zijn gekomen. Het betreft in deze paragraaf dus meningen van experts.

Manipulatie

Het is natuurlijk dat mensen het systeem proberen te bespelen. Als je wordt betaald voor geslaagde personen, dan maak je jouw tentamens makkelijker. Wordt er van je verwacht dat je in een bepaald niveau tijdschriften publiceert, dan kies je die tijdschriften uit die wel voldoen aan de eis, maar met de makkelijkste criteria. Ook de cijfers die aangeleverd worden aan de opstellers van ranglijsten staan open voor 'interpretatie'. Duidelijke afspraken hierover zou dit kunnen tegengaan. Maar mensen zullen bij dergelijke systemen altijd naar 'loopholes' blijven zoeken.

Een andere vorm van manipulatie is terug te vinden in de aanlevering van gegevens. Zoals al te zien was in de voorgaande paragraaf is de aanlevering van gegevens die nodig zijn om de ranglijsten op te stellen een penibel iets. In de vorige paragraaf werd er al kort gesproken over het al dan niet onderscheid maken van bepaalde typen personeel en ook het onderscheid maken tussen gerefereerde wetenschappelijke publicaties en niet gerefereerde was per instituut (en soms binnen het instituut per jaar) anders.

Er is geen afgesproken standaard voor het aanleveren van de gegevens en dit kan leiden tot niet correcte ranglijsten. Dit is ook een gegeven dat naar voren kwam gedurende de interviews en werd door de experts gezien als iets wat aangepakt moet en gaat worden. Geen van de experts wist echter te zeggen of in de huidige situatie bewust gunstige getallen worden geleverd richting de opstellers van de ranglijsten.

Stimulatie

Er staat geen direct aanwijsbare financiële beloning tegenover het aantal publicaties dat een werknemer produceert. Er wordt echter wel op een aantal manieren rekening gehouden met de kwantiteit en kwaliteit van de publicaties van de werknemers.

Zo wordt men enkel gepromoveerd als ze aan een bepaald aantal publicaties (van artikelen en/of boeken) hebben voldaan. Er zit dus wel een richtlijn voor een bepaald aantal publicaties verwerkt in het beleid omtrent het promoveren of ontslaan van personeel.

Groei

Als Universiteit ben je constant bezig met groei, of dat nou in kwaliteit of in grootte is. Men wil meer en betere onderzoekers. Één van de voornaamste redenen waarom dit juist de afgelopen jaren een grotere rol is gaan spelen is de afname van de eerste geldstroom.

Financiële druk

Een Universiteit kent 3 geldstromen. De eerste geldstroom komt vanuit de overheid, de rijksbijdrage. Daarnaast worden er subsidies en onderzoeksprogramma's gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), dit vormt de tweede geldstroom. De derde en laatste geldstroom bestaat uit collegegelden en inkomsten uit derden in de vorm van subsidies en het verrichten van onderzoek in opdracht. Derden zijn in dit geval (inter)nationale overheden en non-profitinstellingen (Rijksoverheid, z.d.).

De overheid is tot op heden altijd de grootste geldschieter geweest van de onderwijssector. Deze eerste geldstroom neemt echter nu af, waardoor er meer druk op HEIs komt te liggen om voor meer inkomsten te zorgen uit andere geldschieters. Meer onderzoek doen is de sleutel naar mee financiële middelen.

Het fenomeen dat de overheid steeds mee geld wegtrekt uit de onderwijssector doet sterk denken aan New Public Management (NPM). NPM is een label die geplakt wordt op overheidshandelen sinds de jaren '80. Hierbij is het idee dat overheidsinstanties gedecentraliseerd worden en daardoor kunnen profiteren van marktwerking door gedwongen flexibeler en efficiënter te moeten zijn. (The World bank Group, 2000) Een gevolg hiervan denken de experts is dat de druk op onderzoeksresultaten alleen nog maar groter gaat worden. Vooral gelden uit de EU zullen steeds belangrijker worden, omdat deze substantiëler zijn dan de gelden uit andere instanties. De concurrentie op deze (EU) gelden zullen dus ook alleen maar groter worden, waardoor er volgens de experts automatisch beter onderzoek zal moeten worden geleverd, wat sommigen niet als een slechte ontwikkeling zien.

Ook de HEIs zelf en haar partners zullen hierdoor beter kunnen zien wie de goede onderzoekers zijn en op basis hiervan sterker kunnen worden en betere samenwerkingspartners kunnen vinden.

3TU

Indien de ranglijsten meer en meer invloed gaan krijgen, is het een optie voor de 3TU om te fuseren. Dit is een reactie op ranglijsten die door Salmi (2009, p. 16) omschreven wordt als een gevolg van een gebrek aan koppeling tussen twee indicatoren, namelijk de productie van publicaties en de instroom van studenten. Ondanks dat dit een goede manier is om 'meer excellente' HEIs te creëren, brengt dit ook een aantal gevaren mee waar men verdacht op moet zijn.

Als eerste is er het gevaar van het vergroten van bestaande problemen door het grote maken van de organisatie als geheel, voorbeelden hiervan zijn achterhaalde managementprocessen en een zwakke financiële basis. Een ander gevaar is dat de institutionele culturele eigenschappen van de betrokken organisaties botsen met elkaar. De experts zijn dan ook van mening dat dit niet zo snel zal gaan gebeuren. Het betreft momenteel voornamelijk een samenwerking op het gebied van onderwijs. Ook zijn er meerdere belemmeringen die deze optie in de weg staan. Zo mag er per instituut maar 1 aanvraag ingediend worden voor een bepaald onderzoek, de kans is dan veel groter dat het personeel elkaar in de weg gaat zitten bij dergelijke aanvragen.

Keus

Hebben HEIs eigenlijk wel een keus om de ranglijsten links te laten liggen? Experts zeggen dat door de toenemende media aandacht je er bijna niet meer onderuit kan. Je kunt moeilijk achterblijven als je zusterinstelling de resultaten op haar website plaatst. Dit fenomeen wordt ook wel 'isomorphism' genoemd. Het is een proces dat één organisatie binnen een sector dwingt zich conformeren aan andere organisaties die dezelfde omgevingskenmerken hebben (DiMaggio & Powell, 1983, p. 149). Er zijn drie mechanismes te benoemen die dit proces bewerkstelligen.

Het eerste mechanisme is 'coercive isomorphism'. Dit is de druk die vanuit organisaties komt waarvan jij als organisatie afhankelijk bent en vanuit verwachtingen in jouw industrie. Dit is wat hier gaande is. Zodra andere instellingen de ranglijsten als dusdanig accepteren en deze gebruiken als marketingtool is de verwachting dat jij als organisaties dit ook gaat doen.

Het tweede mechanisme is: 'Mimetic processes' (DiMaggio & Powell, 1983, p. 151-152). In dit mechanisme is er sprake van een modelorganisatie waar men zich aan afspiegelt. In het geval van dit onderzoek is dat de nummer één op de ranglijsten, Harvard. Dit is ook wat een van de experts tijdens een interview wist te vertellen, men wil zijn als Harvard.

Het derde en laatste mechanisme is 'normative pressure' (DiMaggio & Powell, 1983, p. 149). Dit komt voort uit professionalisering. De drang om de randvoorwaarden en methoden van ons werk te definiëren. Ook dit is iets wat de experts benoemen. We willen ons werk kunnen meten en ons kunnen afspiegelen aan onze zusterinstellingen.

Deze mechanismen zorgen ervoor dat de HEIs de ranglijsten niet kunnen negeren.

Internationaliseren

Uitbreiden op internationaal gebied is een middel om de kwaliteit van je instituut te verhogen en om meer financiële middelen aan te trekken. Zowel de experts als de jaarverslagen, zie hoofdstuk 5.1, laten zien dat internationalisering steeds belangrijker wordt. De groei zit in de internationale markt. Mocht de instroom vanuit het buitenland blijven groeien, dan zien de experts de ranglijsten een grotere rol krijgen dan die ze nu hebben. Internationale studenten letten meer op de ranglijsten dan de 'lokale' studenten hier in Nederland, aldus de experts.

Partners

Volgens de experts wordt er door de industrie niet gekeken naar ranglijsten. Dat dit in de toekomst wel gaat gebeuren sluiten de meesten niet uit. Momenteel kijkt de industrie meer naar de kwaliteit van onderzoek dat in het verleden verricht is en naar eerdere ervaringen. De industrie weet zelf wel welke HEIs geschikt zijn voor welke opdrachten, daar hebben zij geen ranglijsten voor nodig. De universiteiten zelf kijken wellicht wel naar de ranglijsten om partners te kiezen. De experts zelf kiezen op basis van persoonlijke ervaringen, individuen zijn niet terug te vinden op ranglijsten dus die kies je om andere redenen.

Conclusies

Het antwoord op de vraag of de internationale ranglijsten een mate van invloed uitoefenen op het beleid van Nederlandse HEIs is tweeledig. Uit zowel de jaarverslagen als de interviews was er geen link te leggen tussen de opkomst van de ranglijsten en de groei in publicatieaantallen. De invloed van de ranglijsten vindt uiting in andere gebieden van het beleid.

Wanneer men kijkt naar de jaarverslagen is er namelijk een duidelijk effect van de ranglijsten waar te nemen. Er worden afspraken gemaakt op basis van (een verbetering van) de positie op de ranglijsten. Ook meldt elke universiteit maar al te graag op welke ranglijst zij dit jaar weer een paar plaatsen hoger is geëindigd. Daarnaast selecteren de HEIs, volgens de jaarverslagen, hun partners op basis van diens positie op de ranglijsten. De invloed van ranglijsten lijkt dus niet te ontkennen, maar is deze invloed ook wenselijk? Zorgen deze maatregelen ook daadwerkelijk voor een betere onderwijsorganisatie?

Wanneer je echter begint te praten met het academisch personeel over deze zaken, komt deze invloed niet naar voren. De ranglijsten zijn “een paar getallen die op papier zijn gezet omdat er een zak met geld was, daar kijkt niemand naar”. De studenten baseren hun keuze voor een onderwijsinstelling niet meer op basis van ranglijsten, partners worden gekozen op basis van persoonlijke ervaringen en de afspraken over publicaties puur het gevolg van de overheidsbezuinigingen en al decennia gaande.

De oorspong van het verschil tussen deze twee lagen heb ik geen theoretische basis kunnen geven. Mijn interpretatie hiervan is dat het academisch personeel de ranglijsten niet op een manier kan gebruiken zoals een organisatie dat doet. Als individu kun je de ranglijsten niet gebruiken als marketingtool, of als basis om tot een samenwerking te komen. Ook is het niet de taak van docenten om studenten aan te trekken. Dit zijn zaken waarvoor de ranglijsten worden gebruikt en dit zijn zaken die niet in ‘interessepakket’ van een docent voor komen. Zij hebben geen persoonlijke reden om zich te conformeren aan de ranglijsten.

Voor een HEI als organisatie is het bijna noodzaak om te conformeren aan de ranglijsten. Dit uit zich vooral in de externe druk die ik als dusdanig heb beschreven in het model van Porter en later in de theorie van isomorphism in hoofdstuk 5.2.

Een keuze in het al dan niet volgen van de ranglijsten hebben de HEIs dus eigenlijk niet. Het keuzelement ligt in de manier waarop je als HEI omgaat met deze ranglijsten. Ga je op basis van deze ranglijsten je doelstellingen opstellen, en hoe? Het kunnen subtiele verschillen in beleid zijn, zoals naamcorrecties onderaan een artikel. Tijdens de documentatieanalyse bleek echter dat de positie zelf ook wel eens als doel gesteld kan worden. De gevolgen hiervan is iets om in een volgend onderzoek te bekijken. De experts zeiden hierover dat de prioriteit niet bij de getallen hoort te liggen. Dit kan ondermijnend werken voor zowel onderzoek als onderwijs. Zodra de prioriteit hier wel komt te liggen kan kwaad worden gedaan aan de organisatie.

Er klonken niet alleen positieve geluiden in de jaarverslagen. Menigmaal werd de methodologie bestempeld als onvoldoende en als iets wat eigenlijk niet de waarde zou moeten hebben die het had. Dit is precies de kern van het verhaal. De waarde van de ranglijsten is ongeacht de wetenschappelijke waarde ervan blijkbaar hoog. De drang om alles meetbaar te maken is mens eigen en dat is dan ook de reden dat dit soort ranglijsten altijd zullen bestaan en altijd invloed zullen uitoefenen op organisaties en hun omgeving.

“Whether we like it or not, ranking systems are here to stay” (Merisotis, 2008)

Literatuurlijst

Boeken en artikelen

Babbi, E. (2004). *The practice of social research*, Wadsworth, Belmont

Brouwer, L. (2003). *Marktcreatie, behoeftegericht ontwikkelen van vraag en aanbod*, Academic Service, Den Haag

Canto-Sperber, M. (2009). *The evaluation of world-class universities: Differences between nations in the definition of evaluation criteria*, gepubliceerd in *The world-class university as a part of a new higher education paradigm: From institutional qualities to systemic excellence*, UNESCO-CEPES, p. 167-181

Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel (2010). *Differentiëren in drievoud; omwille van kwaliteit en verscheidenheid in het hoger onderwijs – Advies van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel*

DiMaggio, P.J. & Powell, W.W., *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields*, American Sociological Association, gepubliceerd in *American Sociological Review*, Vol. 48, No. 2 (April, 1983) pp.147-160

Hazelkorn, E. (2007). *The impact of league tables and ranking systems on higher education decision making*, Dublin Institute of Technology, Ireland

Higher Education Funding Council for England (HEFCE) (2008). *Counting what is measured or measuring what counts? League tables and their impact on higher education institutions in England*, Report to HEFCE by the Centre for higher Education Research and information (CHERI), Open University, and Hobsons Research. HEFCE Issues Paper, 2008/14

IREG (International Ranking Expert Group) (2006). *Berlin Principles*

Mohrman, K. (2009). What world-class universities should not adopt from American higher education model, gepubliceerd in *The world-class university as a part of a new higher education paradigm: From institutional qualities to systemic excellence*, UNESCO-CEPES, p. 97-117

Nuffic (2011). *Landenmodule Vietnam – Informatie over de structuur van het onderwijsstelsel van Vietnam en de waardering van getuigschriften uit Vietnam met het oog op toelating tot en inpassing in opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs*, Den Haag.

Porter, M.E. (1990). *The competitive advantage of nations*, London

Porter, M.E. (1991). *Towards a dynamic theory of strategy*, Graduate school of Business Administration, Harvard University, Boston, Massachusetts, U.S.A.

Public and Corporate Economic Consultants (PACEC) (2009). *Evaluation of the effectiveness and role of HEFCE/OSI third stream funding*, Centre for Business Research, University of Cambridge

van Rooy, Y. (2010). *Rankings worden steeds belangrijker*

Salmi, J. (2009). *The challenge of establishing world-class universities*, The World Bank, Washington DC

Shadish, W.R., Cook, T.D. & Campbell, D.T. (2002). *Experimental and Quasi-Experimental Designs: for Generalized Causal Inference*, Boston, New York, Houghton Mifflin Company.

Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2003). *Het ontwerpen van een onderzoek*, Utrecht

Van der Wende, M. (2009). *Towards a European Approach to Ranking*, gepubliceerd in Center for World-Class Universities, 3rd International Conference on World-Class Universities (WCU-3) – Proceedings, Shanghai, China

Wildavsky, B. (2010). *The Great Brain Race – How global universities are shaping the world*, Princeton University Press, New Jersey

Internetreferenties

Academic Ranking of World Universities [ARWU] (z.d.). *Ranking Methodology*, <http://www.arwu.org/ARWUMethodology2010.jsp>, geraadpleegd op 23-10-2010

China Education and Research network [CERNET] (2001). *Project 211: A brief introduction*, <http://www.edu.cn/20010101/21852.shtml>, geraadpleegd op 01-03-2011

China Education Center Ltd. (z.d.). *Project 211 and 985*, <http://www.chinaeducenter.com/en/cedu/ceduproject211.php>, geraadpleegd op 01-03-2011

Merisitos, J.P. (2008), *Achieving Transparency: Data Quality, Accountability, and the Global Rankings Debate*, gepubliceerd op http://www.luminafoundation.org/about_us/president/speeches/2008-06-19.html, geraadpleegd op 03-09-2011

Novum (2006), *Prestatiecontract politie heeft ongewilde risico's*, <http://binnenland.nieuws.nl/236749>, geraadpleegd op 18-01-2011

Rijksoverheid (z.d.), *Verdeling budget hoger onderwijs*,
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-hoger-onderwijs/verdeling-budget-hoger-onderwijs>, geraadpleegd op 05-09-2011

Sociaal Economische Raad (SER) (2011). *Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap*, http://www.ser.nl/~media/DB_Advies/2010_2019/2011/b29702.ashx, geraadpleegd op 07-09-2011

The Guardian (z.d.). *University Guide*, <http://www.guardian.co.uk/education/universityguide>, geraadpleegd op 23-01-2011

The World Bank Group (2000). *The New Public Management & its Legacy*, http://www.mh-lectures.co.uk/npm_2.htm, geraadpleegd op 25-11-2010

Times Higher Education (THE) (z.d.).

- <http://www.timeshighereducation.co.uk/>, geraadpleegd op 2-11-2010
- *World Univeristy Rankings*, <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/index.html>, geraadpleegd op 23-11-2010
- *World Univeristy Rankings Methodology*, <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2010-2011/analysis-methodology.html>, geraadpleegd op 14-02-2011

U-Multirank (z.d.). *The Project*, <http://www.u-multirank.eu/project/>, geraadpleegd op 23-06-2011

Universiteit Leiden (z.d.). *De rankings van universiteiten*,
<http://www.over.leidenuniv.nl/feitencijfers/ranking-van-universiteiten>, geraadpleegd op 25-10-2010

Jaarverslagen

Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR). *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Radboud Universiteit Nijmegen. *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010*

Rijksuniversiteit Groningen (RUG). *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Technische Universiteit Delft (TU Delft). *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008*

Technische Universiteit Eindhoven (TU/e). *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Universiteit van Amsterdam (UvA). *Jaarverslagen 2006, 2007, 2008, 2009, 2010*

Universiteit Leiden. *Jaarverslagen 2007, 2008, 2009, 2010*

Universiteit Maastricht (UM). *Jaarverslagen 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Universiteit van Tilburg (UvT). *Jaarverslagen 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Universiteit Twente (UT). *Jaarverslagen 2006, 2007, 2008, 2009, 2010*

Universiteit Utrecht. *Jaarverslagen 2008, 2009*

Wageningen Universiteit & Researchcentrum (Wageningen UR). *Jaarverslagen 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijsten

Vragenlijst voor interviews (Leiden)

- 1) Wat is uw functieomschrijving binnen de Universiteit?
 - Welke taken zijn hieraan gekoppeld?
 - Omvatten de rankings een groot deel van uw takenpakket?

- 2) Wat is tijdsverdeling tussen onderzoek verrichten en doceren?

- 3) Personeelsbeleid
 - Wat voor rol spelen het aantal publicaties/citaties tijdens de wervingsprocedure?
 - In hoeverre wordt het academisch personeel (financieel) geprikkeld om meer onderzoeksresultaten te produceren?
 - Denkt u dat er gedurende de afgelopen jaren meer druk van bovenaf is gekomen om meer onderzoeksresultaten te produceren?

- 4) Bent u ook op andere instellingen werkzaam geweest?
 - Zo ja: Zijn er verschillen waar te nemen [in de uitkomsten van de in vraag 3 genoemde vragen]

- 5) In het jaarverslag staat onder andere dat de concurrentie op de markt is sterk toegenomen terwijl de structurele financiering afneemt. Een manier waarop de Universiteit Leiden hier in de toekomst mee om wil gaan is door het versterken van de internationalisering en het vergroten van de instroom.
 - In hoeverre hebben rankings een rol gespeeld bij het opstellen van deze doelstellingen?
 - Denkt u dat het toenemende belang van rankings een gevolg is van het verder internationaliseren van de markt?

- 6) Een andere doelstelling, geformuleerd in het instellingsplan 'inspiratie & groei', is het bevorderen van academisch ondernemerschap. Waarbij de wetenschappelijke staf zijn eigen verantwoordelijkheid draait voor het versterken van de marktpositie van de Universiteit.
 - Wat doet de staf momenteel om dit te bereiken?
 - Hoe gaat dit in de komende jaren veranderen?
 - In hoeverre hebben de rankings een rol gespeeld bij het formuleren van de, door de staf te ondernemen, stappen om dit te bewerkstelligen?

- 7) De structurele financieringen nemen af, terwijl de baten uit de industrie (de tweede en derde geldstroom) toenemen.
 - Wat zijn de belangrijkste partijen, die verantwoordelijk zijn voor deze geldstroom?

- In hoeverre is de Universiteit Leiden afhankelijk van deze partijen?
 - In hoeverre hebben de rankings, denkt u, invloed gehad op de partijen om u als partner te Kiezen?
- 8) Het aantal publicaties is gedurende de afgelopen jaren gestegen, wat zou u aanwijzen als de oorzaak van deze ontwikkeling?
 - 9) Wat merkt u van de bezuinigingen binnen het onderwijs en de manier waarop er wellicht anders om wordt gesprongen met de beschikbare financiële middelen binnen de organisatie?
 - 10) Als de subsidies gaan naar instellingen die al goed onderzoek verrichten (en dus waarschijnlijk ook al hoger op de lijst staan), hebben de kleinere instellingen dan nog wel de middelen om te groeien?
 - 11) Wat beschouwt u als belangrijke indicatoren en wordt hier volgens u voldoende rekening mee gehouden?

Vragenlijst voor interviews (Enschede)

- 1) Wat is uw functieomschrijving binnen de Universiteit?
 - Welke taken zijn hieraan gekoppeld?
 - Omvatten de rankings een groot deel van uw takenpakket?
- 2) Wat is tijdsverdeling tussen onderzoek verrichten en doceren?
- 3) Personeelsbeleid
 - Wat voor rol spelen het aantal publicaties/citaties tijdens de wervingsprocedure?
 - In hoeverre wordt het academisch personeel (financieel) geprikkeld om meer onderzoeksresultaten te produceren?
 - Denkt u dat er gedurende de afgelopen jaren meer druk van bovenaf is gekomen om meer onderzoeksresultaten te produceren?
- 4) Bent u ook op andere instellingen werkzaam geweest?
 - Zo ja: Zijn er verschillen waar te nemen [in de uitkomsten van de in vraag 3 genoemde vragen]
- 5) Op de internationale markt probeert de Universiteit Twente haar netwerk te versterken en haar onderzoeksrelaties te verbeteren.
 - In hoeverre hebben de rankings invloed op de netwerkpartners en onderzoeksrelaties op internationaal gebied?

- Er wordt “gestreefd naar internationaal erkend topniveau” in het jaarverslag, in hoeverre worden hier de rankings mee bedoeld?
- 6) De 3TU, een samenwerkingsverband tussen Universiteit Twente, TU Delft & TU Eindhoven, lijkt een goede manier om meer en beter onderzoek te leveren.
 - In hoeverre hebben de rankings meegespeeld in het vormen van de 3TU?
 - In welke mate zal de 3TU, denkt u, de universiteiten in de toekomst doen samensmelten?
 - 7) De Universiteit Twente lijkt een op onderzoek gerichte instelling (60% van 1e geldstroom gaat naar onderzoek, 2/3 fte wordt besteed aan onderzoek).
 - Wanneer heeft deze ontwikkeling zich ingezet?
 - Wat zijn de reacties van het (academisch) personeel op deze ontwikkeling/dit gegeven?
 - 8) De structurele financieringen nemen af, terwijl de baten uit de industrie (de tweede en derde geldstroom) toenemen.
 - Wat zijn de belangrijkste partijen, die verantwoordelijk zijn voor deze geldstroom?
 - In hoeverre is de UT afhankelijk van deze partijen?
 - In hoeverre hebben de rankings, denkt u, invloed gehad op de partijen om u als partner te Kiezen?
 - 9) Het aantal publicaties is gedurende de afgelopen jaren gestegen, wat zou u aanwijzen als de oorzaak van deze ontwikkeling?
 - 10) Wat merkt u van de bezuinigingen binnen het onderwijs en de manier waarop er wellicht anders om wordt gesprongen met de beschikbare financiële middelen binnen de organisatie?
 - 11) Als de subsidies gaan naar instellingen die al goed onderzoek verrichten (en dus waarschijnlijk ook al hoger op de lijst staan), hebben de kleinere instellingen dan nog wel de middelen om te groeien?
 - 12) Wat beschouwt u als belangrijke indicatoren en wordt hier volgens u voldoende rekening mee gehouden?

Vragen specifiek voor Dhr. Hoetink

- In uw document, Voorstel rankings en positionering 3TU, maakt u een onderscheid tussen nationale en internationale rankings. Hierbij lijken de nationale rankings voornamelijk gebaseerd op waardeoordelen (van docenten en studenten) en de internationale rankings voornamelijk op onderzoeksresultaten.

Welke elementen zou u graag in beide rankings zien terugkomen?

Zou u bijvoorbeeld onderzoeksresultaten ook meer willen zien terugkomen in nationale rankings?

- Enkele aanbevelingen in uw document zijn:

- Niet meedoen met rankings
Is dit een realistische optie?
- Universiteiten dienen zich op elkaar af te stemmen voor wat betreft data-aanlevering.
In hoeverre wordt dit al binnen de 3TU gedaan?